

ξαν εἰκόνα παριστάνουσαν τὸν πάππον αὐτοῦ, ἀφ' οὗ τινος εἶχε χωρισθῇ ἀπὸ ἐξ μηνῶν, τὸν ἀνεγνώρισεν εἰς τὴν στιγμὴν καὶ ἀνεμνήσθη παραυτὰ σειρὰν συμβεβηκότων κατὰ τὸν χρόνον, καθ' ὃν εὗρίσκετο παρ' αὐτῷ, καὶ περὶ ὧν οὐδεὶς ἔκτοτε εἶχε ποιήσας λόγον.

Τὸ ἡθικόν. — Περὶ τὴν ἡλικίαν τρισκαίδεκα περίπου μηνῶν κατείδον παρὰ τῷ νηπίῳ μου ἐνδειξὴν ἡθικοῦ αἰσθήματος. «Ὁ Δοδδὺ (ἦτο τὸ μικρόν του ὄνομα), τῷ λέγω ἡμέραν τινὰ, δὲν θέλει νὰ δώσῃ ἐν φιλάκι εἰς τὸν καυμένον τὸν παπάκη; Κἀκὸ, Λοδδὺ». Αἱ λέξεις αὗται δυστρέστησαν αὐτὸ ἀναμφιβόλως, διὸ δπόταν ἐπανεκάθησα, προῦθαλλέ μοι κατ' ἀρχὰς τὰ χεῖλη, ἵνα μοι δείξῃ, ὅτι ἤθελε νὰ περιπτυχθῇ με καὶ εἶτα ἐκίνησε τὴν χεῖρά του με ἥθος λυπημένον, ἕως ὅτου ἐπλησίασα νὰ λάβω ἐν φίλημα. Παρομοία μικρά τις σκηνὴ συνέβη ἡμέρας τινὰς μετέπειτα, καθ' ὅτι ἡ συμφιλίῳσις ἐφάνη παραγαγοῦσα αὐτῷ τοσαύτην εὐχαρίστησιν, ὥστε πλειστάκις ἀκολουθῶς συνέβη νὰ με ἀναγκάζῃ νὰ φαίνωμαι λυπημένος καὶ νὰ μοι δίδῃ ἐν ῥάπισμα, ἵνα παρὰσχῃ μοι εἶτα τὴν εὐχαρίστησιν νὰ λάβω ἐν φίλημα. Δὲν ἔχομεν ἐντεῦθεν ἀρχὴν τῆς δραματικῆς τέχνης, ἥς τινος ἡ οὐσία ἐμφαίνεται οὕτως ἰσχυρῶς παρὰ τοῖς πλείστοις τῶν μικρῶν παιδίων; Οὕτω περὶ τὴν αὐτὴν ἐποχὴν μοι ἦτον εὐκόλον νὰ καταλαμβάνω αὐτὸ ἐκ τῶν αἰσθημάτων καὶ νὰ ἐπιτυγχάνω πᾶν ὅ,τι ἤθελον. Ἡλικίας δύο ἐτῶν καὶ τριῶν μηνῶν, ἔδωκεν ἡμέραν τινὰ τῇ μικρᾷ αὐτοῦ ἀδελφῇ τὸν τελευταῖον αὐτοῦ βλομὸν ἐκ τοῦ τεμαχίου ἀρωματικοῦ τινος ἄρτου, δι' ὃ εἶτα λίαν ὑπερήφανος διὰ τὴν θυσίαν ταύτην, ἀνέκραξεν. «Ὁ καλὸς Δοδδὺ, καλός. » Δύο μῆνας ὑστερον κατήντησε νὰ αἰσθάνηται τοὺς περιπαιγμούς καὶ δὴ συχνὰ νὰ ὑποπτεύηται τοὺς ἀνθρώπους, οὓς ἔβλεπε γελῶντας καὶ συνδιαλεγομένους μεταξὺ των, γενομένου αὐτοῦ αἰτία. Ὀλίγον χρόνον μετέπειτα, ἐν ἡλικίᾳ δύο ἐτῶν καὶ ἑπτὰ μηνῶν καὶ ἡμίσεος συναντήσας αὐτὸν εἰς τὴν στιγμὴν, καθ'

ὣν ἐξήρχετο τοῦ ἐστιατορίου, παρατηρήσας ὅτι οἱ ὀφθαλμοὶ του ἔλαμπον πλέον τοῦ συνηθούς καὶ ὅτι εἶχεν ἐν ὅλῃ αὐτοῦ τῇ γάσει τὴν προσπεποιημένον καὶ ἀλλόκοτον, εἰσῆλθον εἰς τὸ ἐστιατόριον, ἵνα ἴδω περὶ τίνος ἐπρόκειτο, καὶ εἶδον ὅτι ὁ μικρὸς πανούργος εἶχε λάβει ζάχαριν εἰς κόνιν, πρᾶγμα, ὅπερ ἐγνώριζεν ὅτι τῷ ἦτο ἀπηγορευμένον. Ἐπειδὴ ὅμως ἄχρι τότε δὲν ὑπέστη τὴν ἐλαχίστην τιμωρίαν, ἡ στάσις αὐτοῦ δὲν δύναται βεβαίως ν' ἀποδοθῇ εἰς τὸν φόβον, ἀλλὰ δεόν νὰ μερισθῇ μεταξὺ τῆς εὐχαριστήσεως τοῦ νὰ γευθῇ τὴν ζάχαριν καὶ ἀρχῆς τινος τύψεως τοῦ συνειδότος. Δέκα πέντε ἡμέρας μετέπειτα συνήντησα αὐτὸ ἔτι ἅπαξ εἰς τὴν θύραν τοῦ αὐτοῦ δωματίου· παρατηρήσας ὅτι ἐκράτει τὸ περιζῶμα αὐτοῦ ἀδιαπλωμένον, τῆς στάσεώς του οὔσης καὶ τώρα λίαν ἀλλοκότου, ἀπεφάσισα νὰ βεβαιωθῶ περὶ τοῦ ἐν τῷ περιζώματι περιεχομένου, καὶ περ λέγοντος αὐτοῦ ὅτι δὲν εἶχε τίποτε καὶ παρακινουντός με κατ' ἐπανάληψιν ν' ἀπέλθω· παρετήρησα λοιπὸν ὅτι ἦτο πλήρης κηλίδων ἐκ τῶν φυλαττομένων χυμῶν· ἐψεύσθη ἄρα προσχεδιασμένως. Ἀνατρέφοντες ὅμως τὸ παιδίον τοῦτο διὰ τῆς πραότητος, ἐγένετο τοσοῦτον ἐλεύθερον καὶ συμπαθές, ὅσον δύναται τις νὰ ἐπιθυμήσῃ. (ἀκολουθεῖ).

Γ. Υ.

ΒΥΖΑΝΤΙΑΚΑ ΕΡΜΗΝΕΥΜΑΤΑ

Ἐπὶ τῶν κωμωδιῶν τοῦ Μενάνδρου κτ.λ.

(Συνέχεια).

Οὗτοι δ' οἱ τρεῖς εἰσιν οὓς εἰδικῶς ὅλως ἐκτιμᾷ ὁ Ψελλὸς καὶ πρὸς οὓς ὑπερβαλὶκόν τι σέβας τρέφει: ὁ Πλάτων, ὁ ἡγεμὼν τῶν φιλοσόφων, ὁ Ὀμηρος, ὁ ζωγράφος τῆς ἀνθρωπίνης ζωῆς καὶ τῶν θεῶν, καὶ ὁ Μένανδρος, ὁ ἀβρὸς κωμικὸς καὶ ὁ ὑπέρτερος τοῦ Ἀριστοφάνους, ὁ θέλων καὶ μὴ ὑβρίζων ὡς οὗτος, βε τὴν κωμικὴν σκηνὴν κατὰ τὴν ἔκφρασιν τοῦ Βυζαντίνου πολυγράφου, βωμολόχοις παίγμασιν ἢ σπουδάσμασιν καθυβρίζει.

Ἐκτὸς τοῦ Μενάνδρου καὶ ἄλλων λίαν γνωστῶν ποιητῶν, ὁ Ψελλὸς λέγει ὅτι ἔγραψεν ἐπίσης περὶ Κροβάλου καὶ Κλησάφου, ὧν ὁ μὲν πρῶτός ἐστιν βεβαίως παραλλαγή τοῦ κωμικοῦ *Κρωβύλου* (π), οὗ τινος ὁ Ἀθηναῖος μετέδωκεν ἡμῖν ἀποσπάσματα τινα. Ὁ Ψελλὸς δίδει τῷ Κροβάλῳ τὸ ἐπώνυμον αὐτόσιτος, ὄνομα ἀναφερόμενον ἐν τῷ ἀποσπάσματι, ὅπερ ὁ Ἀθηναῖος (βιβλ. ζ'. σ. 248) διεφύλαξεν ἐκ τινος δράματος τοῦ Κρωβύλου, ἐπιγραφομένου Ἀπαγχόμενος :

Παράσιτον αὐτόσιτον· αὐτὸν γοῦν τρέφων
τὰ πλεῖστα συνερανιστὸς εἰ τῷ δεσπότῃ

καὶ ἀλλαχοῦ (βιβλ. Β'. σ. 47) : Ἀπόσιτον δὲ εἶρηκε Φιλωνίδης, αὐτόσιτον δὲ Κρώβυλος, *παράσιτον αὐτόσιτον*. (ρ)

Εἶναι αὐτὸς οὗτος ὁ Κρώβυλος, ὡς λέγει ὁ Ψελλὸς, ὃς ἀπένεμεν ἑαυτῷ τὸ ἐπίθετον αὐτόσιτος ; Δὲν δύναμαι νὰ τὸ βεβαιώσω.

Ὁ δ' ἕτερος ποιητὴς Κλήσαφος εἶναι ἀναμφιβόλως *Κλείσοφος*, ἡ δὲ ἄρα ὅτι ὁ Φιλίππου τοῦ Μακεδόνα περίφημος παράσιτος, περὶ οὗ διεφύλαξεν ἡμῖν ὁ Ἀθηναῖος πληροφορίας τινάς, κατὰ τρεῖς ἀπωλεσθέντας συγγραφεῖς (σ), ἡ δὲ ἐκ Σηλυμβρίας

π) Ὁ Ψελλὸς γράφει *Κρόβαλος* ὁ Ἀθηναῖος καὶ ὁ Ἀρποκρατίων *Κρώβυλος* (παρὰ Βεγκκέρω ἐν *Ανεκδότοις* αὐτοῦ σελ. 1208) ἀνώνυμος γραμματικὸς *Κρύβυλος*· βεβαίως ἡ τελευταία αὕτη γραφή εἶναι κίβδηλος, ἐν ᾧ ἡ τοῦ Ψελλοῦ καὶ Ἀθηναίου ἀναφέρονται εἰς τὸ αὐτὸ πρόσωπον ὡς δυνάμεθα εἰκάσαι ἐκ τῆς τοῦ οὐσιαστικοῦ γραφῆς *κρόβαλος* καὶ *κρώβυλος*· ὁ Πσύχιος λέγει *κρόβαλος*, ὁ μαλλὸς τῶν παιδίων, ὁ κόρυμβος τῶν ἐν τῇ κεφαλῇ τριχῶν κτλ. ἐν ᾧ τὸ αὐτὸ ὄνομα γράφεται ὑπὸ Σουΐδα καὶ ἄλλων κρώβυλος.

ρ) *Αὐτόσιτος* εἶναι τὸ ἐναντίον τοῦ *παράσιτος*· ἴδὲ Πσύχιον καὶ ἀνώνυμον γραμματικόν (παρὰ Βεγκκέρω 266, 12).

σ) Σατύρου τοῦ περιπατητικοῦ, βίος Φι-
(ΟΜΗΡΟΣ ΦΥΛ. Γ')

Κλείσοφος, ὁ τῶν ἀγαλμάτων ἐραστὴς, ὁ ὑπὸ Ἀλέξιδος καὶ Φιλήμονος ἀναφερόμενος (τ). Περὶ τίνος Κλεισόφου ὁμιλεῖ ὁ Ψελλὸς ; κατὰ ποίαν ιδιότητα ; δὲν δύναμεθα νά το εἰπώμεν· πρόκειται βεβαίως περὶ τοῦ Ἀθηναίου, τοῦ ὑπὸ τοῦ Σατύρου, Λυγκέως καὶ Ἡγήσανδρου ἀναφερομένου, ἡ τοῦ Σηλυμβριανοῦ, οὗ τινος μέμνηνται οἱ τότε σωζόμενοι δύο κωμικοί. Δυνατὸν μάλιστα νὰ εἰκάσῃ τις ὅτι ἔδιδε πληροφορίας καὶ περὶ τοῦ ἑνὸς καὶ περὶ τοῦ ἑτέρου.

Ἐν τῷ αὐτῷ ἀποσπάσματι ἀπαριθμῶν τὰς μελέτας αὐτοῦ ἐπὶ τῶν ποιητικῶν Σαπφούς, Θεανοῦ καὶ Σιβυλλῶν, προστίθῃσι καὶ ἑτέραν τινὰ γυναῖκα, μὴ προσδιορίζων ὅμως ἄλλως αὐτὴν ἢ διὰ τοῦ ἐπωνύμου ἢ *Αἰγυπτία σοφῇ*, δι' οὗ ἐξεστὶν ἡμῖν ὑποθέσαι ὅτι ὁ Ψελλὸς ἐννοεῖ τὴν περίφημον φιλόσοφον Ὑπατίαν.

Ἐπιθυμητόν ἐστιν ἡ ἐν τινὶ βιβλιοθήκῃ ἀνακάλυψις, εἰ μὴ ὅλων, μέρους γοῦν τῶν συγγραφῶν τούτων, ἵνα ἴδωμεν τίνι τρόπῳ ὁ Ψελλὸς ἐθεώρει καὶ ἀνέπτυσσε τὰ διάφορα ταῦτα ἀντικείμενα, ἐν οἷς, κρίνων τις ἐξ ἄλλων μερῶν ἦττον ἐνδιαφερόντων τοῦ ἔργου αὐτοῦ, δεόν νὰ ὑποθέσῃ ὅτι θ' ἀνεύρῃ τὴν αὐτὴν ὑπὲρ τὸ δεόν ἀκρίβειαν, τὴν ἐν ἀπάσαις ταῖς ἄλλαις μελέταις αὐτοῦ ἐπὶ τῆς κλασσικῆς ἀρχαιότητος βασιλεύουσαν.

Εἶπομεν ἤδη ὅτι ἄγνωστος ἐπίσης ἡ τύχη, ἣν ἔλαβον τὰ τοῦ Ψελλοῦ ἐπὶ τοῦ Ὀμήρου καὶ τῆς ὁμηρικῆς ζωῆς ἐρμηνεύματα, ὧν τινὰ περιελθόντα ἡμῖν δὲν ἀνάγονται βεβαίως ἐν τῇ ἀπαριθμῇ, ἣν αὐτὸς οὗτος

λίππου, Λυγκέως τοῦ Σαμίου καὶ Ἡγησάνδρου τῶν Δελφῶν ἀπομνημονεύματα καὶ ὑπομνήματα.

τ) Ἀθην. Δ'. σ. 541. ΓΓ'. 1348. ἐκδ. Γ'. Δινδορφίου. — Ἐν τῷ Θησαυρῷ τοῦ Ἑρρίκου Στεφάνου οἱ δύο οὗτοι Κλείσοφοι συγχέονται «*Clisophus Selumbrianus(sic), Philippi Macedonis parasitus*,» ἐν ᾧ ὁ Ἀθηναῖος λέγει ῥητῶς ὁ μὲν τοῦ Φιλίππου παράσιτος Ἀθηναῖος ἦν, ὁ δ' ἕτερος, ὁ τῶν ἀγαλμάτων ἐραστὴς, Σηλυμβριανός.

ποιεῖ συνέθεσε παράφρασιν τινε δλοκλήρου τῆς τοῦ Ὀμήρου Ἰλιάδος (υ), ὡς καὶ ἐξ μικρὰς μελέτας ἐπὶ τῶν ὁμηρικῶν ἀλληγοριῶν, ἀλλ' οὐδὲν πάντων τούτων ἔτιζεν ἀνβεβαίως πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν τοῦ Βυζαντίου πολυγράφου τιμὴν μνείας.

Ἡ τῆς σειρᾶς τῶν ἐπὶ τοῦ Ὀμήρου ἐρμηνευμάτων τοῦ Ψελλοῦ ἀνακάλυψις κατεδείκνυσεν ἂν ἡμῖν σύναμα ὁποῖά τινα ἔλαβεν ἐκ τούτων ὁ τοῦ Ὀμήρου ὑπομνηματιστής, ὁ τῆς Θεσσαλονίκης Εὐστάθιος.

Αἱ ὁμηρικαὶ αὐτοῦ ἀλληγορίαι ἀπευθυνόμεναι πρὸς τοὺς μαθητὰς ἢ τοὺς φίλους αὐτοῦ δύνανται νὰ μερισθῶσιν εἰς δύο κατηγορίας, εἰς γραμματικὰ ἢ φιλοσοφικὰ ἐρμηνεύματα καὶ εἰς θεολογικά· ἐν τῇ πρώτῃ κατηγορίᾳ ἀνήκει ἡ ἐπὶ τοῦ τόξου τοῦ Πανδάρου μελέτη αὐτοῦ, τῶν ἄλλων τεμαχίων ἀνηκόντων ἐν τῇ δευτέρᾳ.

Τὰ εἰς τὴν πρώτην κατηγορίαν ἀνήκοντα εἰσὶ λίαν ἐνδιαφέροντα ἐπὶ τῷ λόγῳ ὅτι ὁ Ψελλὸς εἶχεν ἐν ταῖς χερσὶν αὐτοῦ τὰ μεγάλα ἐρμηνεύματα τοῦ Πορφυρίου, Ἐξηγητικὰ εἰς Ὀμηρον, τὰ μὴ ἡμῖν περιελθόντα.

Αἱ ὁμηρικαὶ αὗται καὶ μυθολογικαὶ ἀλληγορίαι εἰσὶ περίεργοι καθ' ἑτερον τινα λόγον:

Ὁ Ψελλὸς καθ' ὃ ἀληθὲς πλατωνικὸς φιλόσοφος μόλις ἐδύνατο νὰ διακρίνῃ τὴν ὑψηλὴν φιλοσοφίαν ὑπὸ τὸ γνωστὸν κάλυμμα, δι' οὗ εἶχε περιβαλὼν αὐτὴν ὁ μυστικισμὸς τῶν τελευταίων νεοπλατωνικῶν φιλοσόφων. Περὶ τῆς γεννήσεως τῆς τελευταίας ταύτης αἱρέσεως δίδει ἡμῖν διεσπαρμένως λίαν πολυτίμους πληροφορίες, ὡς περὶ τῆς θεολογίας τῶν δύο Ἰουλιανῶν,

υ) Ἡ παράφρασις αὕτη ἡ σωζομένη ἐν τῇ Βοδλεϊανῇ βιβλιοθήκῃ τῆς Ὁξφόρδης (*Coxe, catal. III*) καὶ ἀλλαχοῦ (Φαβρικίου βιβλιοθ. ἐκδ. Ἀρλεσσίου τομ. X. σελ. 79), ἐστὶ βεβαίως ἡ ὑπὸ Ἑμμαν. Βεκκέρου, κατ' ἄλλο χειρόγραφον, ὡς ἔργον Ἀρωνόμου ἐν τῷ *Appendix in scholia Homericæ* αὐτοῦ ἐκδοθεῖσα.

τῶν Θεουργῶν λεγομένων, οἳ τινες, ὡς Ἄσπολλώνιος ὁ Τυανεὺς, ἦσαν περίφημοι κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Τραϊανοῦ μάλλον ἔνεκα τῶν μαγικῶν αὐτῶν, ἢ ἔνεκα τοῦ φιλοσοφικοῦ πνεύματός των, ἀναμιγνύοντες τὴν φιλοσοφίαν τοῦ Πλάτωνος καὶ τὸν ἐκλεπτισμόν τοῦ Πλωτίνου μετὰ τῆς ἀστρολογίας καὶ τῆς μαγείας τῶν Χαλδαίων, θολώνοντες οὕτω τὴν διαύγειαν καὶ καθαρότητα διὰ τοῦ ἀμόρφου τούτου μίγματος· τὸ εὐαγγέλιον τῶν νεοπλατωνικῶν τούτων οὐκ ἦν ὁ Πλάτων, ἀλλ' οἱ χαλδαῖκοι χρησμοὶ (χαλδαϊκὰ λόγια) εἰς στίχους πεποιημένοι ὑπὸ τῶν δύο Ἰουλιανῶν, ἐπαναλαμβάνόμενοι καὶ ὑπομνηματιζόμενοι κατ' ἀρχὰς μὲν ὑπὸ τοῦ Πορφυρίου καὶ Ἰαμβλίου, εἶτα δὲ ὑπὸ τοῦ Πρόκλου καὶ Δαμασκίου, ὡς θεῖοι λόγοι (θεοπαράδοτα λόγια).

Κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Ψελλοῦ χριστιανοὶ τινες θεολόγοι ἐβουλήθησαν ἀνακαινίσαι τὸν παράλογον τοῦτον μυστικισμόν, ὃς ἐπὶ Ἰουστινιανοῦ ἐξέπνευσε, θανάτου κτύπημα λαβὼν. Φίλος τις ἐκ παιδικῆς ἡλικίας τοῦ Ψελλοῦ καὶ καθηγητὴς ὡς αὐτὸς ἐν τῇ τοῦ Βυζαντίου Ἀκαδημίᾳ, ὁ Ἰωάννης Ξιφιλίνος, συνέθεσε θεολογικὴν τινα πραγματείαν (φ), ἐν ᾗ, ὡς ὁ Ψευδο-Διονύσιος ὁ Ἀρειοπαγίτης, συγχέει τὰ χριστιανικὰ δόγματα μετὰ τοῦ νεοπλατωνισμοῦ. Τότε ἤρξατο μετὰ τῶν δύο τούτων φίλων φιλολογικὸς ἀγὼν καθ' ὃλην αὐτῶν τὴν ζωὴν διαρκέσας καὶ εἰς τοιοῦτον δεινωθεὶς βαθμόν, ὥστε μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ξιφιλίνου, ὁ Ψελλὸς, παρασταθεὶς ἵνα ἐκφωνήσῃ τὸν ἐπικήδειον αὐτοῦ λόγον, ἀφοῦ ἐποίησε λίαν πομπώδη ἔπαινον τοῦ φίλου αὐτοῦ, ἐτελείωσεν εἶτα διὰ σαρκαστικῆς ἀποστροφῆς πρὸς τὴν σκιὰν χλευάσας λίαν πικρῶς τὰς

φ) Ἔστιν ὁ αὐτὸς νομοδιδάσκαλος ὁ γνωστὸς ὑπὸ τὸ ὄνομα Ἰωάννης Νομοφύλαξ, ὃς ἀργότερον ἀνέβη τὸν πατριαρχικόν τῆς Κωνσταντινουπόλεως θρόνον. Ὁ Μορτρέυλ (*Mortreuil*) καὶ ὁ Χαϊμβάχ (*Heimbach*) ἐγνώρισαν λίαν ἀτελῶς τὸν ὑπομνηματιστὴν τοῦτον τῶν βασιλικῶν.

θεολογικὰς αὐτοῦ ἐννοίας, αἱ τινες, μακρὰν τοῦ νὰ ὦσι χριστιανικαί, ἦσαν τὸναντίον αὐτὰ τὰ ξένα δόγματα τῶν Χαλδαίων (χ)

Ἄλλ' ἐκτὸς τοῦ Ἰωάννου Ξ.φιλίνου ὁ Ψελλὸς ἐνέτυχεν ἐτέρῳ τινι ἀντιπάλῳ, μᾶλλον ἐπιφύδῳ ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ Μιχαήλ Κηρουλαρίου· διηγεῖται αὐτὸς οὗτος περίεργόν τι τοῦ ἀγῶνος τούτου ἐπεισόδιον, δι' οὗ ἀριδῆλως χαρακτηρίζεται ἡ κατάστασις τῶν πνευμάτων κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην. Ὁμιλος μοναχῶν, συνοδευομένων ὑπὸ τινος ἐμπνευσμένης γυναικὸς, Πυθωνίσσης, ἀπαγγελοῦσης τοὺς χρησμούς κατὰ χαλδαϊκὸν τρόπον, διέτρεχον τὴν αὐτοκρατορίαν, βεβαιοῦντες ὅτι ὅχι μόνον προέλεγεν αὕτη μετὰ βεβαιότητος τὸ μέλλον, ἀλλ' ὅτι δι' αὐτῆς ὁ θεὸς ἐξετέλει ἐκπληκτικὰ θαύματα. Ὁ Ψελλὸς ἠθέλησε ν' ἀντιπράξῃ κατὰ τῆς ἀπάτης ταύτης, ἀλλ' εἰς μάτην· ὁ Κηρουλάριος μακρὰν τοῦ νὰ εἰσακούσῃ ἔστω καὶ τὴν ἐλαχίστην διαμαρτύρησιν αὐτοῦ, προέβη τὸναντίον ἐπὶ τοσοῦτον, ὥστε νὰ δεχθῇ τὴν προφήτιδα ἐν τῷ πατριαρχείῳ, παρὰ τὸ διάταγμα τῆς αὐτοκρατορίας Θεοδώρας, ἥτις τῇ προτροπῇ τοῦ Ψελλοῦ συνεχέλεσε σύνοδον καὶ διέταξε τὴν ἐξορίαν τῆς μάντιδος. Τέλος καὶ ἐξ ἄλλων προηγούμενων αὐτοῦ πράξεων οὐχ' ἦττον ἀσυνήθων κατεπείσθη ὁ αὐτοκράτωρ Ἰσαάκιος ὁ Κομνηνὸς νὰ προσκαλέσῃ τὸν παράδοξον τοῦτον πατριάρχην (ψ) ἐνώπιον ἐκκλησιαστικοῦ δικαστηρίου.

Ὁ Ψελλὸς ἐπιφορτισθεὶς ν' ἀπαγγείλῃ τὴν τῆς κατηγορίας πρᾶξιν, ἀνέπτυξε διὰ μακρῶν τὸν κίνδυνον, ὅν ὁ Χριστιανισμὸς διέτρεχεν ἐκ τοῦ πωλλυπλησιασμοῦ τῶν δογμάτων τοῦ νεοπλατωνισμοῦ, ἀντλήσας

ἐκ τοῦ θέματος τούτου σαφῇ κατηγορίαν κατὰ τοῦ πατριάρχου Κηρουλαρίου, διηγηθεὶς ἅμα τὸ ἐπεισόδιον τῆς πυθωνίδος καὶ τὴν προστασίαν, ἥς ἔτυχεν ἐν τῷ πατριαρχείῳ παρὰ τὸ αὐτοκρατορικὸν διάταγμα.

Ἐν τῷ μέσῳ τῆς ὑπὸ τοῦ μυστικισμοῦ τῶν διαφόρων ἀνατολικῶν αἵρέσεων κλυδωνιζομένης περιόδου ταύτης, ὁ Ψελλὸς ἠννόησεν ὅτι τὸ κράτος δὲν ἐδύνατο νὰ σωθῇ ἢ διὰ τοῦ ἑλληνισμοῦ· συλλαβὰν τὴν ἐννοίαν ταύτην, δὲν ἐγκαταλείπει οὐδεμίαν περίστασιν ὡς καθηγητῆς τε καὶ ὡς θεολόγος, ἵνα καταδείξῃ τὸ μέγα ὄφελος, ὃ δύνатаί τις εὑρεῖν ἐν τῇ σπουδῇ τῆς κλασικῆς ἀρχαιότητος.

Ἰνα δ' ἐννοηθῇ κάλλιον ὑπὸ δμίλου, αἰσθανομένου μεγάλην ἀποστροφὴν καὶ πρὸς αὐτὸ μόνον τὸ ὄνομα τοῦ ἑλληνισμοῦ (ω),

ω) Καὶ τοῦτο ἐξ οὐδενὸς ἄλλου προήρχετο ἢ ἐκ κακῆς παρεννοήσεως τῶν ὑψηλῶν διδασμάτων τοῦ Χριστοῦ, ἐξ ἧς κατὰ μὲν τοὺς πρώτους χρόνους τοῦ Χριστιανισμοῦ προέκυψεν ἡ κατάπτωσις τῶν ὠραίων τεχνῶν, μάλιστα τῆς γλυπτικῆς, ἥς τ' ἀριστουργήματα οἱ φανατικοὶ τοῦ χριστιανισμοῦ ὀπαδοὶ οὐδαμῶς ἐφείδοντο, καταρρίπτοντες καὶ συντρίβοντες αὐτὰ, νομίζοντες ὅτι οὕτω θεάρεστον ἐποιοῦν ἔργον, κατὰ δὲ τοὺς ὑστέρους χρόνους καὶ κατ' αὐτῶν τῶν θείων ἔργων τῶν οὐρανοθαμνῶν προγόνων ἡμῶν ἐπιτιθέμενοι καὶ τὴν σπουδὴν τῶν τε ποιητῶν καὶ πεζογράφων ἀποκλείοντες, ὡς ἀντιστρατευομένων τῇ χριστιανικῇ θρησκείᾳ καὶ τοῖς ταύτης δόγμασιν, ἐφ' ὃ καὶ ὁ μέγας τῆς ἐκκλησίας πατὴρ Βασίλειος ἠναγκάσθη νὰ γράψῃ τὴν πρὸς τοὺς νέους παραινέσιν περὶ τοῦ πῶς ἂν ἐκ τῶν ἑλληνικῶν ὠφελοῖντο λόγων, ἀλλ' εἰς μάτην, διότι τὸ κακὸν προὔχῳρει καὶ ἐπὶ τοσοῦτον μάλιστα ἐφθασεν, ὥστε ἐπὶ τῆς βυζαντικῆς ἐποχῆς αὐτοὶ οὗτοι οἱ Βυζαντινοὶ ἀπεστέρουσαν αὐτοῖς τὸν ἐθνισμόν, ἀπορρίπτοντες τὸ τοῦ Ἑλλήνος ὄνομα, τὸ τοῦ Χριστιανοῦ καὶ Ῥωμαίου περιβαλλόμενοι, καὶ κατὰ παντὸς ἑλληνικοῦ, ἂν μὴ ἅπαντες, οἱ πλείστοι ὅ-

χ) Σάθχ, Μεσαιωνικ. Βιβλιοθήκ. τόμ. Α'. σελ. 449—462.

ψ) Ὁ Κηρουλάριος ἐσκόπει νὰ ἰδρύσῃ ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐκκλησιαστικὴν τινα πολιτείαν, οὐ μόνον ἀνεξάρτητον τοῦ κράτους, ἀλλ' ἐπιβλέπουσαν ἅμα αὐτὸ, ὡς ὑποδεέστερον αὐτῆς. (Ὁρα προοίμιον Δ'. τόμου τῆς ἐμῆς Βιβλιοθήκης σελ. πέ. κέ.)

κατέρχεται ἐπὶ τοσοῦτον, ὥστε νὰ διδάσκη ἐκ τοῦ ὕψους τῆς ἀκαδημαϊκῆς ἑδρας ὅτι οἱ Ἕλληνες συγγραφεῖς οὐκ εἰσὶν ἢ οἱ πρόδρομοι τοῦ χριστιανισμοῦ, οὐδ' ὁ ἑλληνισμὸς, περιπαθὴς φίλος τῆς ἀλληγορίας, ἐκρυψε τὴν ἀλήθειαν ὑπὸ βέβηλόν τι κάλυμμα, ὃ πρέπει νὰ διασχίσωμεν, ἵνα ἴδωμεν διαλάμπουσιν τὴν ὑπὸ αὐτὸ βασιλεύουσαν καὶ ἐπικρατοῦσαν χριστιανικὴν φωταύγειαν.

Τούτου ἕνεκα ὀλίγον πρότερον καὶ Νικήτας ὁ Γραμματικὸς ἐπεχείρησεν ἐν τῇ αὐτῇ ἀκαδημίᾳ τὴν ἑλληνικὴν μυθολογίαν νὰ διδάξῃ, ὡς καταφαίνεται ἐκ τοῦ ἀνεκδότου τεμαχίου τῆς βιογραφίας αὐτοῦ, τῆς ὑπὸ τοῦ μαθητοῦ καὶ φίλου τοῦ Ψελλοῦ ἐκπονηθείσης, ὃ ἐν τοῖς ἔμπροσθεν παρέθηκεν.

Ἔστιν ὅτε ἐν τούτοις ὁ Ψελλὸς φαίνεται φοβούμενος τὰ ποτελέσματα τοῦ φιλελληνισμοῦ του, ἐφ' ὃ καὶ σπεύδει νὰ βεβαιώσῃ τοῖς ἀκροωμένοις αὐτοῦ ὅτι αἱ τοσοῦτον πα-

μῶς, ἀντιστρατευόμενοι, οὕτως ὥστε ἐμποδίζοντες καὶ λάβροι ἐπιπίπτοντες κατὰ τῶν τὴν ἑλληνικὴν παιδείαν καλλιεργούντων, ἐφ' ὃ οὗτοι ἠναγκάζοντο νὰ περικαλύπτωσι καὶ ἀναμιγνύωσιν ἐν ταῖς τῆς ἀρχαίας ἡμῶν φιλολογίας μελέταις καὶ διδασκαλίαις αὐτῶν διὰ χριστιανικοῦ περικαλύμματος, ἀνευρίσκοντες δὲ ἐν τοῖς ἔπεσι τοῦ Μελησιγενοῦς τὰς παραδόσεις, ἐφ' ὧν ἡ τοῦ Χριστοῦ θρησκεία στηρίζεται· τούτου ἕνεκα καὶ ἐν τῇ, ἣν ἐν τοῖς ἔμπροσθεν παρέθηκεν, ἀλληγορίᾳ τοῦ Κρόνου, ἐν ἣ ἄλλως ἐπανθεῖ πως τὸ ὠραῖον καὶ καλόν, οὐ τινας φαίνεται οὐ στεροῦνται οἱ πλείστοι τῶν Βυζαντινῶν συγγραφέων, ὡς ἔγραφον καὶ ἀνωτέρω, προσπαθεῖ νὰ καταδείξῃ ἐν τῷ μύθῳ τοῦ Κρόνου περίεργά τινα στοιχεῖα, ὡς πράττει συνάμα καὶ ἐν πάσαις ταῖς ἄλλαις ὁμηρικαῖς ἀλληγορίαις, ἀνευρίσκων χριστιανικὰ στοιχεῖα παρ' Ὀμήρῳ!

Ὅπως δ' ἐπενήργησεν ὁ ἀποκλεισμὸς οὗτος τῶν ἑλλήνων συγγραφέων ἐπὶ τῆς βυζαντικῆς παιδείας καὶ μάλιστα τῆς ποιήσεως, καταδείξωμεν ἄλλοτε ἐν ἰδίᾳ περὶ νεο-ἑλληνικῆς ποιήσεως διατριβῇ. Σημ. Γ. Κ. Υ.)

ράδοξοι αὐτοῦ ὁμηρικαὶ ἀλληγορίαι εἰσὶν ἁπλᾶ μόνον ῥητορικὰ γυμνάσματα (προγυμνάσματα).

Ἐν ᾧ δὲ πάλιν ἀλλαχοῦ ὁμολογεῖ τὴν ἱστορικὴν ὑπαρξιν τῆς Τροίας καὶ τῶν ὁμηρικῶν ἡρώων, ἐν τῇ σοί δὲ θεοὶ παρ' Ἰνὸν καθήμενοι κτέ. ἀλληγορίαν αὐτοῦ, τούναντίον θεωρεῖ τὸν Ὀμηρον ὡς προφήτην καὶ ἐρμηνεύει αὐτὸν κατὰ παράδοξον ὅλως τρόπον· ἡ ὁμηρικὴ Τροία παριστᾷ, κατ' αὐτὸν, τὸν κόσμον ὃν οἰκοῦμεν, ὅστις ἀντὶ νὰ θαυμάζῃ τὴν οὐράνιον ὠραιότητα, προτιμᾷ νὰ προσκολλᾶται τῇ ἐπιγείῳ, ἣν ἐν τῷ προσώπῳ τῆς Ἑλένης ἀνευρίσκει. Τὸν Ἑκτορα τὸν σοφὸν νοῦν (ἐχέτωρ νοῦς) τοῦ κόσμου οἱ δαίμονες πολιορκοῦσι καὶ ἐπὶ τέλους γίνονται κύριοι αὐτοῦ· ἀλλὰ τότε ὁ κόσμος, στερούμενος τῆς σοφίας, τῆς διοικήσεως αὐτὸν, ἀπόλλυται, δοῦλος γενόμενος παραλόγων καὶ σωματικῶν ἐπιθυμιῶν· τὸν δὲ Δούρειον ἵππον ἐρμηνεύει τέλος ὡς τὸ δέλεαρ, δι' οὗ οἱ δαίμονες ἐπιτυχάνουσι νὰ προσβάλωσι τὸν ἄνθρωπον, ἐν ᾧ ὑπνώττει.

Ὁ Ζεὺς καὶ οἱ λοιποὶ ὑποδεέστεροι θεοὶ πρὸ τῆς Τροίας εἰσὶν ὁ θεὸς τῶν χριστιανῶν μετὰ τῶν ἀγγέλων, τῶν χερουβὶμ καὶ τῶν ἀγίων αὐτοῦ· ἡ δ' Ἥβη ἡ κερνώσα τὸ νέκταρ, ἔστιν ἡ φύσις ἡ αἰείποτε νέα, καὶ τὸ θεῖον δάπεδον ἡ ἁγία Τριάς, ἡ ἔνωσις τῶν χριστιανῶν.

Ἐν δὲ τῇ ἀλληγορίᾳ τέλος τῆς χρυσῆς ἀλύσεως τοῦ Ὀμήρου, ἐν ἣ ἐρμηνεύει αὐτὴν ὡς τὸν σύνδεσμον, τὸν συνδέοντα μεταξὺ αὐτῶν τοὺς ἀγγέλους, τὰ χερουβὶμ καὶ τὸν ἄνθρωπον μετὰ τοῦ θεοῦ, ὁ Ψελλὸς καταδείκνυται ὡς οἷόν τε παρεμφερὴς θεολόγος τῆς τοῦ ἐθνικοῦ Πορφυρίου σχολῆς.

Γ. Κ. Υ.